

הוראת מדעי הרוח בגישה רב-תחומית

טאבו על הומוסקסואליות וגילויים של הומוסקסואליות במקרא וביהדות הבתר-מקראית בתקריב על החברה היהודית הדתית בישראל בעשרים השנים האחרונות

מירון גרינברג

בהנחיית: ד"ר אסנת זינגר

תקציר

מטרת עבודה זו היא לאתר את שורשי האיבה כלפי הומוסקסואלים ביהדות לדורותיה בכלל ובקרב החברה היהודית הדתית בישראל בפרט. המקור לעוינות ולשנאה, לבורות ולחוסר הסובלנות נעוץ בספר ויקרא פרק י"ח, פסוק 22: "וְאֵת-זָכָר לֹא תִשָּׁכַב מִשְׁכַּבִּי אִשָּׁה תוֹעֵבָה הוּא", ובפרק כ', פסוק 13: "וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשָּׁכַב אֶת-זָכָר מִשְׁכַּבִּי אִשָּׁה תוֹעֵבָה עָשׂוּ שְׁנֵיהֶם מוֹת יוּמָתוּ דְמִיָּהֶם בָּם". כאן נמצא חוק נחרץ נגד משכב זכור. אינטרפרטציה שגויה וחוסר סובלנות של רבנים לאורך הדורות ובעיקר בעידן המודרני, הביאו לא רק לאיסור על משכב זכור כקבוע בחוק התורה, אלא גם לשלילת נטייה הומוסקסואלית.

ביהדות התחוללו תמורות רבות במרוצת הדורות, ובכל זאת במדינת ישראל פעלה עד שנת 1988 פקודת חוק מנדטורית אפלה, שנקבעה עוד מימי המלך הנרי השמיני. פקודה זו אסרה על קיום יחסי מין שלא כדרך הטבע. יחסים הומוסקסואלים וקיום יחסים עם בעלי חיים נכנסו לקטגוריה זו. למרות ביטול החוק המנדטורי החשוך בשנת 1988, עדיין שוררת איבה כלפי הומוסקסואלים בחברה הישראלית ובעיקר בקרב החרדים.

כאמור, החוק המקראי נגד משכב זכור הוא הבסיס לשנאה הקיימת עד היום כלפי הומוסקסואלים. כאן עלי לציין כי מפאת קוצר היריעה לא יכולתי לחקור ביטויי שנאה ו/או גילויים של הומוסקסואליות ביהדות לאורך הדורות, ועל כן התמקדתי בכתובים נבחרים מהתקופה המקראית, דגמתי ממצא אחד מהתקופה הבתר-מקראית, ולאחר מכן דילגתי על פני ציר הזמן אל התקופה המודרנית בתקריב על החברה הדתית בישראל בעשרים השנים האחרונות והתמודדותה עם הומוסקסואלים בכלל ועם הומוסקסואלים בקרבה בפרט.

שני סיפורים מקראיים בעלי מאפיינים הומוסקסואליים מובהקים נדונו בחלקה הראשון של העבודה. הסיפור הראשון הוא סיפור 'סדום ועמורה', והסיפור השני הוא סיפור 'פילגש בגבעה' אשר משמש לו כסיפור בבואה. במהלך הניתוח וחיפוש אחר התייחסות של חוקרי תנ"ך ופרשניו, גיליתי מספר דברים שהפתיעו אותי. כל פרשן ודרשן בחר לראות את המתרחש בסיפורים אלה מנקודת מבט שונה ללא קשר לטקסט הכתוב, ועל כן המסקנות והפרשנויות שלהם שונות זו מזו, ואף לעיתים מתרחקות מהסיטואציה ההומו-ארוטית שבטקסט.

כתובים מקראיים נוספים שבהם איתרתי אלמנטים הומו-ארוטיים הם:

סיפור נוח וחם – ספר בראשית פרק ט', פס' 18-25.

סיפור יצחק ואחיו למחצה ישמעאל – ספר בראשית פרק כ"א, פס' 9-10.

סיפור יוסף – ספר בראשית פרקים ל"ז, ל"ט- נ'.

שבועה באמצעות נגיעה בירך – ספר בראשית פרק מ"ז, פס' 29-31.

מן המקורות של התקופה הבתר-מקראית ניסיתי לדלות התייחסות של חז"ל לתופעה. אנו יודעים כי בתקופה זו עם ישראל היה נתון תחת שלטון היוונים והרומים אשר בקרבם הייתה ההומוסקסואליות מקובלת. עניין אותי לראות, האם יש ולו אזכור של מקרה אחד הקשור להומוסקסואליות בספרות הבתר-מקראית. ואכן נמצא סיפור על שני גברים, אחד רב חשוב ויפה תואר, והשני שודד. הסיפור מתאר את היחסים המפתיעים שהתפתחו ביניהם מהמפגש בעירום בנהר הירדן ועד ללימודי התורה האינטימיים בחדר בבית המדרש.

הממצאים בנוגע לסיפור זה מפתיעים, שכן נראה שהתופעה הייתה ידועה לכל. כמובן שיש הבדל בין ההתייחסות לתופעה בתקופת המקרא לבין ההתייחסות אליה בתקופה הבתר-מקראית, כאשר היהודים נמצאו תחת שלטון הלניסטי והושפעו מהתרבות ההלניסטית.

מחמת קוצר היריעה פסחתי על פני תקופות רבות ופניתי לתקופה המודרנית, קרי לחברה הדתית בישראל בעשרים השנים האחרונות, במטרה לנסות להבין האם קיימת תופעה של הומוסקסואליות גם בחברה הדתית היום. אם כן, מה היקפה, וכיצד מתייחסים להומוסקסואל דתי כאשר מעל מרחף החוק המקראי האוסר משכב זכור.

לשם כך הצבעתי על הזרמים הדתיים המרכזיים והמשפיעים ביהדות בישראל. לאחר מכן הבאתי את קולותיהם של רבני הזרמים אשר מביעים את דעתם על התופעה ומספרים כיצד הם מנסים להתמודד עימה. בפרק זה מוזכרות עמותות שמנסות לטפל בהומוסקסואלים שפונים אליהן בבקשה לעזרה וכן נסקרות שיטות שונות שמטרתן "להסב" את הנטייה המינית ההומוסקסואלית אל המין השני. הפרק נחתם בראיונות של הומואים ולסביות דתיים, אשר אינם מוכנים לוותר על חיי הדת ועל היותם חלק מהחברה הדתית ומנגד אינם מוכנים לוותר על נטייתם המינית. באחד הראיונות ראיינתי בחור צעיר אשר חזר בתשובה וחי בשכונה דתית בירושלים. הוא סיפר על החיים במסגרת הדתית, כאשר מנגד אין הוא יכול להתעלם מהיתרונות שמספק העולם החופשי.

לשמחתי גיליתי סדקים הניבעים גם בחברה הדתית בישראל בנוגע להומוסקסואלים דתיים. חלק מההומוסקסואלים הדתיים כבר אינם חוששים לצאת מן הארון. אחד השיאים היה לקרוא ולסכם ראיון עיתונאי עם "דראגיסט" דתי, אשר מותח ביקורת על החיים בצל הדת, ומנגד אינו מוכן לוותר על הדת. שיא אחר מתבטא בניחוח משווה של שני סרטים. האחד הוא סרט מהשנים האחרונות בבימויו של במאי הומוסקסואל דתי (חיים אלבוים), העוסק בלבטים של בחור הומוסקסואל דתי, שמאוהב בחברו ה"סטרייט". לשם השוואה ניתחתי את הסרט אשר בוים על ידי במאי הומוסקסואל חופשי (עמוס גוטמן) בתחילת שנות התשעים ואשר הציג את תרבות וחי ההומוסקסואלים החופשיים.

שני הסרטים מראים את האוכלוסייה ההומוסקסואלית בישראל בצורות שונות. אצל הבמאי המנוח, עמוס גוטמן, חיי הקהילה ההומוסקסואלית בתחילת שנות התשעים של המאה העשרים מתאפיינים בזנות, סקס, מחלות מין, סמים, מועדונים ועוד. אלבוים, אשר מתבונן בעולם ההומוסקסואלי הדתי, מראה דווקא את הרצון של הדמות המרכזית בחיי זוגיות, אך מנגד את חוסר הפתיחות ואת אי היכולת של החברה הדתית לקבל רצון זה. שני הסרטים מסתיימים באופן דומה בכל הקשור למימוש אהבתו של הגיבור.

עבודה זו היוותה אתגר עבורי, שכן במהלך עשייתה לא התאפשרה לי חקירה מאסיבית ולינארית של תקופות עוקבות לאורך ההיסטוריה, נאלצתי לדלג על פני תקופות שלמות ולנסות לחבר את ההתמודדות של החברה הדתית היום עם ההומוסקסואלים אל החוק בתורה. להערכתי, תכנים רבים אותם הבאתי בעבודה זו לא יהיו מקובלים על חלק מהחוקרים והקוראים, ולכן חשוב להדגיש כי מטרת העבודה הייתה למצוא את שורשי ה"טאבו" נגד ההומוסקסואליות, השריר וקיים מאז ימי ההיסטוריה ועד ימינו. במהלך הכתיבה שמחתי, כאמור, לגלות כי הסדקים בחברה הדתית בישראל בהתייחסותה להומוסקסואליות מתרחבים כל הזמן – דבר שמראה כי התופעה קיימת גם במגזר זה וכן על הצורך של החברה הדתית ההומוסקסואלית להעלותה על פני השטח.